

AİLE HUKUKUNDAN DOĞAN UYUŞMAZLIKLAR VE ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLLARI

Uyuşmazlık türlerini genel olarak şu şekilde ikiye ayırabiliriz:

- Kamu düzenini ilgilendiren uyuşmazlıklar
- Kamu düzeninden olmayan tarafların menfaatini ilgilendiren uyuşmazlıklar

Kamu düzenini ilgilendiren uyuşmazlıklarda, DEVLET kişilerin iradesine bakmaksızın, uyuşmazlığın esasına ve çözümüne müdahale etme yetkisine sahiptir.

Ancak kişilerin menfaatini ilgilendiren uyuşmazlıklarda, ancak tarafların talebi halinde çözüm üretilmektedir. Tüm uyuşmazlıklar için yargıya müracaat edilmesi ise çok sayıda olumsuzluğa neden olmaktadır.

Aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların ise büyük bölümü kamu düzenini ilgilendirdiği için, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri konular içinde değildir.

Ancak boşanmanın fer'ilerine ilişkin nafaka, maddi - manevi tazminat, ev eşlerinin bölüşümü, katkı payı alacaklarının belirlenmesi, ziynet eşyaları gibi hususlarda arabuluculuğun uygulanma imkanı söz konusu olabilecektir.

Aile hukuku alanında arabuluculuğun geliştirilmesi ile, pek çok fayda sağlanabileceği, hem aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıkların tarafların iradesine uygun bir şekilde ve hızla çözümlenmesi, hem sulh yoluyla toplum barışına hizmet edilmesi ve aile kurumunun mahremiyetinin ve dengelerinin korunması ve hem de mahkemelerin iş yükünün azaltılması mümkün olabilecektir.

Aile hukukunda arabuluculuğun etkin hale getirilebilmesi için;

- 1- Aile Arabuluculuğu Merkezlerinin kurulması,
- 2- Aile Mahkemesi Hakimi tarafından arabulucuya yönlendirme yapılması
- 3- Merkezlerde aile hukuku arabuluculuğu konusunda uzman hukukçu arabulucuların ve bunlarla birlikte sosyolog ve psikolog gibi uzmanların görevlendirilmesi
- 4- Ayrıca bu merkezlerin Aile Mahkemesi Hakimleri tarafından denetlenmesi düşünülmektedir.

HMK 137. madde şu hükmü içermektedir;

“Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra ön inceleme yapılır. Mahkeme ön incelemede; dava şartlarını ve ilk itirazları inceler, uyuşmazlık konularını tam olarak belirler, hazırlık işlemleri ile tarafların delillerini sunmaları ve delillerin toplanması için gereken işlemleri yapar, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği davalarda SULHE teşvik eder ve bu hususları tutanağa geçirir”

Avukatlık Kanunu 35/A maddesi ;

“Avukatlar dava açılmadan veya dava açılmış olup da henüz duruşma başlamadan önce kendilerine intikal eden iş ve davalarda TARAFLARIN KENDİ İRADELERİYLE, istem sonucu elde edebilecekleri konulara inhisar etmek kaydıyla, müvekkilleriyle birlikte KARŞI TARAFI UZLAŞMAYA DAVET EDEBİLİRLER. Karşı taraf bu davete icabet eder ve uzlaşma sağlanırsa uzlaşma konusunu, yerini, tarihini, karşılıklı yerine getirmeleri gereken hususları içeren tutanak, avukatlar ile müvekkilleri tarafından imza altına alınır. Bu tutanaklar İİK'nın 138. Maddesi anlamında ilam niteliğindedir” der.

Her iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, avukatlar, dava açılmadan veya dava açılmış olsa da henüz duruşma başlamadan önce kendilerine gelen aile hukuku uyuşmazlıklarından tarafların kendi iradeleriyle sonuç elde edebilecekleri konular hakkında müvekkilleriyle birlikte karşı tarafı uzlaşmaya davet edebilir, uyuşmazlık konularını müzakere edebilir, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri hususlarda çözüm üretebilirler.

Aile Hukuku Alanında Arbulucuğun Gereği;

- 1- Aile hukukunun kendine özgü hassas bir yapısının bulunması
- 2- Her ailenin farklı temellerde kurulmuş olması ve farklı yapılarının olması
- 3- Çocukların yüksek yararının önemle gözönünde bulundurulması gerektiği
- 4- Boşanma sürecinin hayli uzun sürmesinin ve süreçteki çekişmelerin taraflar ve çocuklar üzerindeki olumsuz, sosyolojik, psikolojik ve ekonomik etkileri

5- Aile mahkemelerinde uygulanmakta olan yargılama usulündeki çekişmeli ve mücadelecî yapının ailenin hassas dengelerine ilişkin yapı ile bağdaşmadığı

6- Aile içi mahremiyetin korunması

7- Aile kurumunun sosyal statüsünün korunması

Gibi hususlar gözetildiğinde aile hukuku alanında etkin arabuluculuğun uygulanmasının önemini ortaya çıkarmaktadır.

Aile Hukukunda Arabuluculuğun Faydaları

1- Boşanma davalarında çocukların üstün yararının korunması, çocukların boşanma sürecinin olumsuz etkilerinden mümkün olduğunda uzak tutulabilmeleri

2- Boşanma sürecinin uzamasından kaynaklanan yeni uyuşmazlıkların doğmasına mani olunması,

3- Boşanma süreci sonunda verilen kararın, tarafların iradelerine uygun olmasının sağlanması ile memnuniyetinin arttırılması ve bu yolla tarafların kararın icrası aşamasına destek vermelerinin sağlanması ile boşanma sonrasında ortaya çıkabilecek olası uyuşmazlıkların ve davaların önlenmesi,

4- Boşanma sonrasında çocuğun, velayetinin düzenlenmesinden ve çocukla şahsî ilişki kurulmasından kaynaklanan sorunların ortadan kaldırılması,

4- Aile mahkemelerinin ve genel olarak yargının iş yükünün azaltılması

Aile Hukukunun İlkeleri

Anayasanın 41 inci maddesinde “Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır” şeklindeki ifade ile ailenin ne denli önemli bir kurum olduğu ortaya konulmuştur.

Anayasanın yapmış olduğu bu tanım çerçevesinde aile hukukuna egemen olan ilkelerin şunlar olduğu söylenebilir:

Süreklilik ve birlik ilkesi

Zayıfların korunması ilkesi

Düzenleme serbestliğinin bulunmaması ilkesi

Devletin karışması ilkesi

Eşler arasında eşitlik ilkesi

Öyleyse aile hukukunda arabuluculuğun hedef alınması halinde söz konusu bu ilkeler çerçevesinde hareket etmek gerekmektedir.

Yani yukarıda sıralamış olduğumuz ilkeler çerçevesinde aile hukuku uyuşmazlıklarının arabuluculuk yolu ile de yargılama yolu ile çözümünü hedeflemek gerekecektir.

Ancak bunu yaparken, özellikle ve önemle aile içi şiddet iddiasının olup, olmadığına doğru bir şekilde tespit edilmesi , şiddet iddiasının olduğu hiç bir uyuşmazlıkta arabuluculuğun uygulanamayacağına göz önünde bulundurulması ve konunun hassasiyeti gereği uyanık olunması ve derhal arabuluculuk sürecinin sonlandırılması ile gerekli önlemlerin alınmasını sağlanması gerekmektedir.

Sonuç Olarak;

Aile hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıklarda, HİÇ BİR ŞEKİLE ŞİDDET İDDİASININ YADA ŞÜPHESİNİN BULUNMAMASI HALİNDE, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri nişan hediyelerinin iadesi, maddi - manevi tazminat, nafaka, ev eşyalarının paylaşılması, katkı ve katılma payına konu edinimlerin paylaşılması gibi konularda arabuluculuğun etkin şekilde uygulanmasının mümkün olduğunu değerlendirebiliriz.

Bu yolla toplum barışına hizmet edilebileceği gibi, aile kurumunun sosyolojik açıdan korunacağını, ayrıca tarafların ve özellikle müşterek çocukların boşanma sürecinin olumsuz psikolojik, ekonomik ve sosyolojik etkilerinden mümkün olduğunca uzak tutulacağını, aile mahremiyetinin korunacağını, uzun süren çekişmeli boşanma davalarının neden olduğu başka bir takım uyuşmazlıkların önüne geçilebileceğini söylemek de mümkündür...